

A kancellária a kérelmet teljesítette is, de a bécsi kamarának szeptember 27-én kelt átirata szerint, a szabadalomlevél kiállítása fejében olyan magas taksát követelt Sedgévicktől, ami talán a borkivitelből remélt egész jövedelmével sem ért föl. A kamara tehát igen meleg hangon kérte a kancelláriát, hogy e taksát engedje el, amit a kancellária meg is tett.

Magáról a borkivitelről azonban az Orsz. Levéltárban adatok nincsenek, azt hisszük hogy ez iránt a további kutatásokat nagyobb sikerrel Angliában lehetne eszközölni. T.

A kincstár szürete a Hegyalján 1748-ban. A magyar kir. kincstárnak a Hegyalján mindig voltak szőlő-földjei; néha több, néha kevesebb, a szerint amint inkább szeretett a házi kezeléssel bajlódni, vagy inkább árendába, néha örökre is eladta. Különösen sok szőlőhöz jutott H. Rákóczi Ferencz megnótázásával. 1746-ban a következő szőlők tartoztak a tokaji kincstári uradalomhoz:

- A *tokaji* hegyen: Bornemisza, Egri, Pap máskép Görbe, Nagy és Kis-Verebes, Kanducs, Vitéz, Német, Konya, Hétszőlő, Barát, Messze látó, Szerelmi, Ménésd oldal, Temető, Keskenyág, Aranyos, Bossányi;
- a *tarczali* hegyen: Szarvás, Murát, Kis-Vannyai, Ördög, Előhegy, Nagy Baksó, Mandulás, Nagy Váti, Buria, Király Gál, Forrás, Mogyorós; Nagy- és Kis-Thurzó, Nagy- és Kis-Cserfás, Felső-Thurzó, Árnyék;
- a *sátoraljavjhelyi* hegyen: Oremus, Veresharaszt;
- a *kisfaludi* hegyen: Göböl, máskép Várhegy;
- a *tályai* hegyen: Fövényes, Hetény, Csékhegy, Rosenberg, Kövágó, Nagy- és Kis-Megyes, Koldu-Nyires;
- a *mádi* hegyen: Nagy hegy, Kisebbik hegy, Becek, Kövágó;
- a *tolcsvai* hegyen: Csető, Nagy- és Kis-Zsadány, Bialka;
- a *sárospataki* hegyen: Nagy- és Kis-Czinege, Királyhegy;
- a *zempléni* hegyen: Pádi hegy.

Ezen szőlők igazgatása egy inspectorra volt bízva, aki közvetlenül a tokaji kincstári uradalom igazgatójának tartozott felelősséggel. Szüret idején a szepesi kamarai adminisztráció egy-egy tanácsosa küldött ki a terjedelmesebb szőlő complexumokra biztosul. A biztos urak valóban szüreteltek: vigan éltek, jó borokat ittak és 5 frt napidíjat huztak. Melléjük ki volt rendelve a szőlőgazdaság vagy az uradalom egy egy tisztviselője és az uradalmi hajduk. A szüretelési költségek szertelensége feltűnt a kincstár elnökének, gr. Grassalkovich Antalnak s mikor 1748. október havában a tokaji uradalmat megszemlélte, kiadta a rendeletet, hogy a szepesi kamarai adminisztráció ezentul csak egy tanácsost küldjön ki, akinek a felügyelete alatt a tokaji uradalom tisztjei hivatalból, napidíj nélkül vezessék a szüretelést és a bortized besze-

dését azokban a szőlőkben, amelyek a kincstárei ugyan, de nem a kincstár, hanem magánosok művelése alatt állanak s a kincstárnak földbért (terrarium seu ferton) és a terményből tizedet fizetnek.

A közeledő szüretelési időnyre okt. 16-án már e rendelet értelmében állította össze a szepesi adminisztráció a schémáját. Biztosul Terneyi János tanácsost küldte ki, aki az egész szüretelésre volt felügyelendő. Azután Tarczalra kiküldte Günzel Jónás szőlőszeti felügyelőt a tokaji számvevővel, uradalmi hajduval, vinczellérekkel és szőlőpásztorokkal. Tályára, Mádra és Kisfaludra Kövesdy Márton főszámvevőt küldte s minthogy ott kevés a szőlő, csak a vinczellérekét rendelte mellé s egy uradalmi kocsit. Tokajban az uradalom provisorá végezte a szüretelést a szőlőszeti alinspectorral, uradalmi hajduk, vinczellérek és pásztorokkal. Ujhelybe, Tolcsvára, Patakra és Zemplénbe a tokaji révfelügyelő Sváby László küldetett két hajduval, vinczellérekkel s egy kocsival.

Valamennyi deputatusnak utasításul adatott, hogy 1. Az összes szőlőhegyeken szedett *asszúszőlők* mind Tarczalra szállítandók s azon az egy helyen a kamarai tanácsos és a jószágigazgató különös felügyelete alatt dolgozandók fel. 2. Az idej borok többé nem szállítatnak Kassára, hanem a tályai, mádi, kisfaludi termés Tarczalra, ujhelyi, tolcsvai, pataki, zempléni termés pedig Tokajba vitetik s az annak idején valamennyi a tarziali pinczékbe helyeztetik el, ahol, egy helyen a kulcsár gondozására bizatik. Ez által a kamara a Kassára való szállítás költségeit akarja megkimélni. 3. A szállítást Tarczalig az uradalom alkalmazottjai teljesítsék, hogy költséget az se okozzon. 4. Eddig a szőlők szedése készpénzért történt; most a jobbágyok végezzék, kirovatván rájuk ugy a kézi napszám, mint az ígás fuvar. 5. A mennyiben a jobbágyokon kívül még több szedő lesz szükséges, a tisztek ügyességére bizatik szedőket fogadni vagy legalább is mérsékelt napszámmal. 6. A szüretre és szállításra hat kamarai hajdu is kirendeltetik 6. poltura napidíjjal. 7. Kirendeltetik még a tokaji sóhivataltól két lovas futár 12 poltura napidíjjal. 8. A taposóknak eddig egy máriás és kenyér járt, most a szüret vezetői a kenyér helyett pénzben egyezzenek meg. 9. Minthogy az eszencia készítése iránt felsőbb rendelkezés még eddig nem érkezett, a tavalyi utasítás szerint kell eljárni s ugy azt, mint az asszúborokat el kell különíteni, hogy azokat a király ő felsége parancsára Bécsbe lehessen szállítani. 10. Minthogy az idej termés valamennyi Tarczalra szállítatik, a hordók első feltöltögetése Martonossy jószágigazgató jelenlétében eszközöltessék, ugyanő feltárt vegyen fel, minek egyik példánya a kamarai adminisztráció elé terjesztendő, másika pedig a kulcsárnál maradjon, a hordók lepe-

csételesére szolgáló pecsétnyomót pedig a horászati felügyelő vegye magához. S minthogy a borokat minden negyedévben fel kell tölteni, a feltöltögetésnél a felügyelő mindig jelen legyen; az ilyenkor felhasznált horról a kulcsárnak nyugtát adjon s utána a hordókat pecsételje le.

A szüretelés október végén és november elején ment végbe. Le-folyásukról a szüretelés vezetői számadást készítettek. E számadásokból a következő gazdaságtörténeti adatokat nyerjük. A tályai szőlőben 123, a mádi Kis és Nagy hegyen 13,— a kisaludi Várhegyen 20 szedő volt, mindenik szedő 6 kr. napszámmal. Puttonos volt Tályán 14, Mádön 8, Kisaludon 2, egyenként 12 kr. napszámmal. Mind a három hely termését 6 nap alatt 3 taposó taposta ki, akik egyenként 18 kr. napszámot kaptak.

A tokaji hegyeken okt. 29-től nov. 13-ig folyt a szüret. Ez alatt kifizettetett 500 szedő és 136 puttonos napszám 6 és 12 krajczárjával és 6 taposónak 18 napszám 18 krajczárjával. Legtöbb szedőt és puttonost foglalkoztatott a Messzelátó és Hétszőlő nevű szőlőshegy, amazon 22 puttonos és 78 szedő, emezen 16 puttonos és 88 szedő dolgozott.

Sváby László a zempléni hegyen egy szőlőt, az ujhelyiben kettőt (Boghel és Oremus) a patakiban hármat (Kis- és Nagy Czinege és Királyhegy), az Olasziban egyet (Bialka), a tolcsvaiban szintén egyet (Csető) szedetett meg. Kifizetett 480 szedő és 62 puttonos napszámot ugyan abban az árban, mint fentebb említők. A taposók itt is 18 krt kaptak egy napra; taposott pedig 4 ember 15 napig azaz okt. 29-től nov. 12-ig. Legtöbb munkást: 284 szedőt és 38 puttonost foglalkoztatott az Oremus nevű szőlőhegy.

A főhelyen: Tarczalon Günczel Jónás szőlőfelügyelő vezette a szüretet. Ő nem készített olyan részletes kimutatást, mint a fentebbiek, hanem, mint szüreti pénztárnok az egész szüretről állította össze számadását. Ebből megtudjuk, hogy az összes szüreti kiadás 539 frt 18¹/₂ kr-ra rugott; ebből legtekintélyesebb tétel a kincstári biztos napidija (245 frt) és Sváby tokaji névfelügyelő napidija (42 frt 30 kr). A szedők, puttonosok, taposók napszámján, az uradalmi hajduk s más alkalmazottak napidiján kívül voltak még vegyes kiadások, mint hordók, pinczekellékek javítása beszerzése, miből megemlítésre méltó, hogy a kis hordó darabját 17—18 kr-ával, a nagyot 50—51 kr-ával vették. A szüret eredményét az 1747 évi terméssel egybevetve a következő számadatok mutatják:

	1748	1747
Tarczal... ..	136 hordó	311 hordó
Tokaj	186 „	292 „
Tályá, Mád, Kisalud	28 „	32 „
Tolcsva, Olaszi, Patak, Ujhely, Zemplén	70 „	104 „
	<u>420 hordó</u>	<u>739 hordó</u>

Tehát az 1748. évi termés jóval mögötte maradt az 1747-kinék. Ez is indíthatta a kincstári elnököt, gr. Grassalkovicsot arra az elhatározásra, hogy a kisebb terjedelmű és szétszórt fekvésök miatt több költséggel, mint haszonnal művelhető szőlők eladassanak vagy egy tagban nagyobb terjedelmű szőlővel elcseréltesse. Ennek következtében még a szüret folyama alatt Ternyei kamarai tanácsos, szüreti biztos, Buttler Lajos János gróffal olyan csereegyezségre lépett, hogy ennek a tarczali Henye nevű hegyen levő 20894 négyszögölnyi szőlőjeért a kincstárnak a tarczali határban fekvő Király Gál, Előhegy, Mandolás, Forrás, Tokaj felöli Thurzó, Tarczal felöli Thurzó, két Cserfás, Mogyorós máskép Bige nevű, összesen 19813¹/₂ négyszögöl terjedelmű szőlőit elcserélte.

Az 1748-ki termés minőségre nézve jobb volt az előző évinél. Így Tarczalról 15³/₄, Tarczalról 30¹/₄, Ujhely, Tolcsva, Patak, Zemplénről 19, Tállya, Mád és Kisfaludról 2¹/₄ putton asszu szőlőt szedhettek. Ebből a királyi udvar részére 58¹/₂ hordócska vagyis 23 hordó asszu bort készíthettek, amiből kiszámítható, hogy egy hordó asszu 3 puttonos volt; ellenben 1747-ben csak 9 hordócska asszut szürtek. Ezenkívül abszintot azaz eszentiát is készíthettek egy hordóval. A kevés de kitűnő termés hatása meglátszott a bor árakon is. A lengyel kereskedők, különösen Dadányi György lublói görög 9 aránydukátjával fizették hordáját a közönséges sajtolásu bornak, a másolásnak pedig 12 dukáttal. Asszu nem került eladásra; azt — mint mondám — a királyi udvarnak tartogatták. (Orsz. Levéltár. Pozs. kam. lev. II. sor.)

Illéssy János.